

# Erdélyi Örmény Gyökerek - Füzetek

"Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék..."

(Vörösmarty Mihály)

a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

III. évfolyam 1999/28 szám

1999 június

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén délután 17 órakor- hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe.

## Június - gondolatok az örmény liturgiából

A Szent, Szent, Szent... kezdetű éneket bevezető imádság előtt felhangzik:

*Diakónus: Emeljétek fel lelketeket Isten félelmével!*

*Hívek: Felemeltük Hozzád, mindenható Istenünk!*

*Diakónus: Adjatok hálát teljes szívből az Úrnak!*

*Hívek: Méltó és igazságos.*

Ez a párbeszédés rész minden liturgiában megvan, felhangzik, ám az örményben bővítetten. Isten félelmével kell szívünket felemelni, vagyis annak tudatában, hogy Ő összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint mi. Vagyis: Mindenható! Ezért teljes szívvel kell előtte állnunk, álnokság és hátsó gondolatok nélkül!

*dr. Sasvári László*



*Fancsali G. János:*

### **A halál hullámain**

(második, befejező rész)

Enver pasa 1915. február 27-én megerősítette *Talaat* tervét: az örményeket el kell pusztítani korra és nemre való tekintet nélkül, még a csecsemőket is, a megsemmisítés módjaiban akár a legkegyetlenebb eszközöket is alkalmazva.

A genocídium elméleti szerzői és szervezői magas rangú hivatalnokok, a parlament és maga a kormány; a végrehajtók a katonaság, a csendőrség, a kurd csapatok, s nem utolsósorban az *Ibrahim bej* által szabadon bocsátott, speciálisan kiképzett börtöntöltelékek, rablógyilkosok voltak.

A konstantinápolyi katolikosz összeírásai alapján a **Törökországban élő örmények száma 1914-ben:**

Nyugat-Örményország	1.403.000
Törökország ázsiai része	440.000
Konstantinápoly és környéke	183.000
<i>Összesen:</i>	<i>2.026.000</i>

#### **A Törökországon kívül élő örmények száma 1914-ben:**

Kaukázusi régiók	1.808.000
Oroszország	250.000
Perzsia	140.000
Európa, Egyiptom, India	120.000
Amerika	130.000
<i>Összesen:</i>	<i>2.224.000</i>
<b><i>Mindösszesen:</i></b>	<b><i>4.474. 000</i></b>

ami az eddigi, 1800-as években kezdett üldözések eredményességét bizonyította. De mindez kevés volt, a teljes örménytelenítés volt a cél. A Török Egységért és Szabadságért Párt titkos ülésén, 1915 elején az előbb említett *Nazim bej* figyelmeztetett: "Hogyha továbbra is megelégszünk helyi kivégzésekkel, hogyha ez a tisztogatás nem ölt általános és végleges formát, károkat fog okozni nekünk. Ezért feltétlenül ki kell az örmény népet irtani, hogy egyetlen örmény se maradjon földünkön és Örményországnak még a neve is eltűnjön. Háborúban állunk és kiváló alkalom mutatkozik erre. Nem fenyeget a nagyhatalmak beavatkozásának veszélye. Még a világsajtó sem tiltakozhat, s ha mégis, akkor sem ér el semmit, mert a világot már befejezett tények elé állítjuk."

A forgatókönyv, melyet 1915 februárjától indítottak pusztító útjára, a következő lépéseket tartalmazta: előbb a katonaköteles férfiakat behívták a hadseregbe, ahol munkaszolgálatra irányították és ott kivégezték őket. Például Kharputban 1915 júliusában 2.000 munkaszolgálatost irtottak ki, amittől lelassult a Berlin-Bagdad vasútvonal kiépítése. Jött is a német panasz a munkálatok lanygulása miatt!!

Második lépésben a fiatal nőket eladták, a gyermekekkel a legválogatottabb kínzások közepette végezték. Az így szétvert családok vagyonát elkobozták, vagy a gyilkosok között szétosztották. A maradék örményt lakóhelyváltogatás címén 1915 nyarán, a legnagyobb hőség idején Deir-el-Zor felé irányították. Az eredmény: például az erzerumi 19.000 főnyi közösségből húsz fő jutott el a célig. Ahol már várt rájuk a halál.

Éhínség, vérhas, tífusz, sivatagi éghajlat válogatott közülük. "Még táborhelynek se nevezhetjük azokat a településeket, ahol a ruhátlan, éhező menekültek élnek, összeverődve a szabad ég alatt, mint az állatok ... Csontsoványok, élő csontvázaknak tűnnek ..." - egy amerikai beszámoló szerint.

Élelmezést csak az iszlámra áttértek kaptak. A gyermekek közül sokat, régi, immár bevált török módszer szerint, mohamedán árvaházakba kényszerítettek.

Az áldozatok szökési kísérleteit a legszörnyűbb kínzásokkal torolták meg. Érthető, hogy egyes helységeken fegyveres ellenállásba is ütköztek a végrehajtók. Urfa, Szaszun, Zejtun hosszabb ideig bírta az ostromot, míg legyőzetett. Kilikiában, a már legendássá vált Musza-Daghra

menekült hat falu lakossága, végül a franciák mentették meg őket. Van lakossága ugyancsak fegyverrel védte meg magát, mígnem az orosz hadsereg elfoglalva a várost, végül menekülésre kényszerítette a törököket.

Törökország nyugati részéről kevesebb embert deportáltak, "csak" 1915. április 24-én Konstantinápolyban 235 örmény értelmiségit letartóztatva, őket Anatóliába irányították, de sajnos útközben "banditák támadták meg a menetet", akik végeztek velük. Ez a nap lett az örmény genocídiumra emlékeztető gyász-nap, de semmiképp a kezdet, inkább egy szimbolikus pillanat.

A deportálás, a pogromok, a halálmenetek és megsemmisítő táborok, és a vallási szelekció mellé sorolhatjuk az orvosok részvételét is:

*"Az örmények mészárlásából a török orvosok is kivették részüket. Némelyek saját - örmény nemzetiségű - kollégájukat gyilkolták meg (a meggyilkoltak vagyonát megkapták), mások örmény sorkatonákat oltottak be »védőoltás« címén kiütéses tifuszinjekcióval. (...) A török orvosi etikai szabályzat engedélyezte a halálraítélteken végzett orvosi kísérleteket. A kísérleti személyek minden esetben örmények voltak... Nagy részük néhány nap múlva meghalt ... 1915 decemberében a III. hadtest főorvosa, Tevfik Szalim parancsára kiütéses tifuszbetegek vérért fecskendezték a kitelepítendő örményekbe »védőoltás« címén ... Jerzsnkában 1915-ben felkutatták a városban rejtőzködő örményeket, s kórházban helyezték el őket azzal a céllal, hogy bakteriológiai kísérleteket végezzenek el rajtuk ... Így pusztult el nagyon sok örmény..." (Turkdje Stambul, 1918.)*

Az örmények kiirtásával Shoukrie oktatási minisztert (!) bízták meg, az ő munkáját felügyelte Talaat belügyminiszter. Utóbbi, nagyvezíri kinevezésekor az amerikai nagykövetnek dicsekedve mondta, hogy amit Abdul Hamid szultán 30 év alatt nem teljesített, ő 3 hónap alatt megoldotta.

Voltak, legalább is pillanatnyilag, szerencsés örmény közösségek is. Az angorai örményeket valóban szabályos mészárosmunkával végezték ki, miközben a szmirnaiak, német közbelépésre 1916 végén még megúszták és "csak" 1922-ben "tisztította" ki őket Musztafa Kemál.

Mások, kiknek száma 200.000 és 500.000-re becsült, elmenekültek a szomszéd, vagy távolibb országokba.

Miközben mindenütt a törvényesség látszatát keltették, nagyon figyelték a sajtó teljes cenzúrázását, nehogy a népirtás híre elterjedjen.

Az emberiesség nem tűnt el, de erre is gondoltak a szervezők, nemhiába jellemzik mindezt René Pinon szavaival: "Méthode allemand - travail turc" - német módszer - török munka. A "Dzsemajat" - az ifjú törökök pártbizottsága parancsa így szólt: "A Dzsemajat parancsára a kormány úgy döntött, hogy mind egy szálíg kiirtja a Törökországban élő örményeket. Akik a parancsot megszegik, ezentúl nem maradhatnak a birodalom hivatalos posztjain.

Ne engedjétek a szájalom és a lelki-furdalás érzelmeinek! Irtsátok ki az örményeket és igyekezzetek a föld színéről Örményországnak még a nevét is letörölni! Gondoskodjatok róla, hogy azok, akikre ennek a dolognak a végrehajtását bízunk, megbízható emberek és igazi hazafiak legyenek."

Aki más véleményen lenne, annak szól Mahmud Kjanilnek, a 3. hadtest parancsnokának távirata: "minden muzulmán, aki akár egyetlen örményt oltalmazni próbál, háza előtt felakasztatik, háza pedig felperzseltetik..."

Az eredmény?

Az 1915-18-as években a statisztikai adatok szerint az örménység lélekszáma a következőképpen alakult (csak megközelítő adatokról beszélhetünk - a forrásokban akár százezres nagyságrendű eltérések is lehetnek).

Örmények	2.064.000
Deportált	1.417.000
Menekült	209.000
Bántatlan	194.000
Iszlamizált	164.000

Az ifjútörök kormány törekvéseit siker koronázta. Sikerült megsemmisítenie, ősi földjéről elűznie a birodalom egyik legnagyobb számú kisebbségét.

De van itt egy szám, a legkisebb, és ez az iszlamizált örmények összege. Emlékeztetőül, figyelmeztetően ránk maradt.

.....

A halál komoly. Vagy inkább a pénz? Amelyből életet venni nem lehet, de akkor legalább a halált pénzzé váltani, azt igen!!

Döbbenet olvastam minap egy Magyarországon háborítatlanul élő örmény származású házaspár nyílt levelét, mely az "emigrációban élő szervezeteknek" szeretné megszerezni a nyugati bankokban található "alvó" számlákat és életbiztosításokat, melyeket örmények nyitottak 1914 előtt. Az első émelygő érzés múltával, az ész pénzéhes ficamait próbáltam követni. Különösképp, a felhívók maguk is olyan "szervezetek" vezetői!!

Elsőként adva van az örmény nemzet, melynek egy része a mai Örményországban él: 2,3 millió ember a korábbi ország egytized részén. A diaszpóra az előbbivel hasonló nagyságrendű, de anyagilag sokkalta jobban szituált. Szükséges összehasonlítani a kaukázusi életszínvonalat a francia, német, osztrák, kanadai, egyesült-államok - belivel??

Másodikként az örmény ősi jogrendet tekintsük át, miként Szongott Kristóf írja ezelőtt száz évvel Szamosújvár monográfiája negyedik kötetében:

Kos Mechiter Nagy-Örményországban készített joggyűjteményéből (1184):

"...legfőként a meggyilkolt családtagjait illeti a gyilkos kinyomozásának kötelessége. Fennmaradt továbbá az ősi hagyományokból a halálbüntetés megválthatósága. Az e büntetés fejében vérdíjul fizetendő összeg 365 firt, mert az évnek ennyi napja s az emberi testnek ennyi része van. *A vérdíj az örökösödés sorrendjében a családtagokat illeti* s akkor is megfizetendő, ha az illető csak közvetve volt okozója a halálnak ...A beszámítás a 15-ik évvel kezdődik."

Az egész örmény genocídium, legalább is az 1914 évi kezdetű, rajtaütésszerű volt. A gyilkos - az állam. Mint láttuk, az örményeknél a vérdíj a *családtagokat illeti meg*.

Ha még élnek leszármazottak!

Amennyiben nem, akkor sem a török államot, vagy valamilyen diaszpórabeli szervezetet, hanem az anyaországot, *Örményországot kellene kárpótolni*. Mert az Oroszország felé menekült örmények között található leginkább a szenvedők leszármazottait, és anyagilag is ők a

legkiszolgáltatottabbak. A diaszpóra 1914 óta bizonyára rendezte sorait és eltávozása után mentes volt a további üldözésektől, míg az anyaországi örmények ma is a muzulmán világ közvetlen veszélyeztetettjei.

Most, amikor pénzről lenne szó, elfeledtük nemrég hullajtott könnyeinket az 1988-1990-es Szumgait-i és baku-i örmény pogromok áldozatai emlékére? A kárpótlást jogosnak tartjuk, de nem magunk, a diaszpóra vagy annak szervezetei javára, hanem a kárt szenvedett családok leszármazottainak, hiányuk esetén pedig, a jogi lehetőségek kihasználásával - a mai Örményország gyarapodására.

Magyarországon élő magyarörményként úgy vélem, az örmény genocídiumot végtelenül lealacsonyító, a halottakkal szemben kegyeletsértő lenne emléküket, véráldozatukat pénzre beváltani.

Egy ilyen, Magyarországról kezdeményezett felhívás a magyarörménységre vonatkozóan sértő. A befogadó magyar nemzet szemében a magyarörménységet, annak méltán elnyert erkölcsi elismerését kifejezetten lejárató kezdeményezést nem tekinthetjük sajátunknak.

Az aradi magyarörmény vértanukért talán kérjünk osztrák kárpótlást?

Más a kérdés!

Mit tegyünk a kufárokkal?

*(vége)*

(A cikk utánnnyomás a "MAGYARÖRMÉNY KULTURÁLIS LAPOK" /A budaörsi magyar örmények időszaki kiadványa/ I. évfolyamának 1. számából.)



**Gondolataim Avanesian Alex elnök úr május 31-i,  
az "ARARÁT" című folyóiratban megjelent "A második négy esztendő" című cikkéhez**

"Nekünk, örményeknek megadatott, hogy a második ciklusban is megmutathassuk befogadó országunknak, milyenek is vagyunk valójában."

Ez az elnök úr részéről olyan mondat, amellyel mélységesen egyetértek. Nekünk, Magyarországon élő örmény kisebbségieknek 1640 óta, állandóan bizonyítanunk kell!

Bizonyítottak őseink emberségből, bizonyították helytállásukat és életképességüket a kereskedelem, a kézműipar, a gazdasági élet minden területén. Sorolhatnám kiválóságainkat a tudományos élet színterein, a képzőművészet területén is. Nem tartok felsorolást, mert mi örmények büszkén tartjuk számon kiemelkedő nagyságainkat.

Én legbüszkébben azokra az 1848/49-ben új, befogadó hazájukért vértanúhalált halt hősökre emlékezem, akik odaálltak a Magyar Haza mellé, hogy kivívhassák a maguk és a befogadó nemzet szabadságát, és vártanúságuk árán is kitartottak. Mi, magyarhoni örmények elsősorban ezekért, az őseink által kivívott elismerések elvesztéséért aggódunk! Mi, ma élő, aggódó utódok álmatlan éjszakákon, gondolatban beszélgetünk őseinkkel. Lelkiismeretünkön keresztül, nap-mint-nap számot adunk cselekedeteinkről.

Ezért tölt el aggodalommal az a helyzet, amelyet az Országos Örmény Kisebbségi Önkormányzatban, megválasztásom óta tapasztalok.

Mit ír vezércikkében az elnök úr?

"Képviselőink közül pedig néhányan nem érzik át a feladat nagyszerűségét..." - Valóban! Nem egyformán érezzük át ezt a nagyszerűséget! Ki-ki morális értékrendje szerint éli meg azt, hogy nem kap kielégítő választ feltett kérdéseire. Az elnökségi ülésen megdöbbenéssel hallottam az új főkönyvelőnőtől azt a mondatot, hogy olyan állapotokat vett át, hogy az elnök urat bármikor bezárhatják. Erre március 2-i keltezéssel ajánlott levelet írtam az elnök úrnak.

Ahhoz, hogy az elnökség munkájához nevémet adjam, radikálisan biztosítani kell a számviteli törvény, a pénzgazdálkodási szabályok maradéktalan alkalmazását és betartását. Kértem az elmúlt ciklus beszámolóval történő lezárását, az esetleges szabálytalanságokért a felelősségrevonás alkalmazását.

Valóban: "Október óta eltelt fél esztendő, ideje a számvetésnek." - írja cikkében az elnök úr. 1999 évre az elnökség részéről jóváhagyott munkaterv nincsen. Érvényes költségvetés nincsen! Az elnökség egy alkalommal tárgyalni akarta, egyetlen napirendi pontként az ez évi költségvetést. Az írásos előterjesztés olyan silányra sikeredett, hogy javaslatomra az elnökség a napirend tárgyalásáról levétette.

"Nekünk, örményeknek megadatott, hogy a második ciklusban is megmutassuk..." stb. - írja az elnök úr.

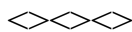
Az országos választáson a 119 résztvevő elektortól 110 szavazatot kaptam. Miről számolhatok be az engem megválasztóknak? Arról, hogy érvényes munkaterv és jóváhagyott költségvetés nélkül megkérdőjelezhető az Országos Örmény Kisebbségi Önkormányzat eltelt, féléves tevékenysége? Pénzügyi Ellenőrző Bizottság nincsen.

Mivel az elnökség előtt sem nyitott a helyzet belső ellenőrizhetősége, feltételezésekre lehet hagyatkozni. Így én sajnálattal, magamra vettem az elnök úr azon szemrehányását, hogy vannak képviselők, akik "nem érzik át a feladat nagyszerűségét." Így aztán bocsánatot kérek a reám szavazatot adó, 110 elektortól, hogy nem tudok lelkendezni egy ilyen csodálatos lehetőség kapcsán, amikor "másodszor is megmutathatjuk a befogadó nemzetnek..." stb.

Meggyőződésem az, hogy csakis radikális rendcsinálással változtathatunk azon a helyzeten, amelybe örménységünk belekerült. A Magyar Állam identitástudatunk megőrzéséhez, kultúránk és hagyományaink ápolására ad, az elnök úr cikkében közölt adat szerint 15 ezer magyarhoni örménynek egy összeget.

Ennek a pénznek a felhasználásáról kell demokratikusan dönteni és a törvények szerint elszámolni. Mivel nincsen munkaterv és jóváhagyott költségvetés, ez jelenleg nem így történik. Addig nem élem át a feladat nagyszerűségét! BOCSÁNAT!

Id. AJÁN GERGELY  
a Siófoki Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke



*Heltai Jenő*  
**Szabadság**

Tudd meg: szabad csak az, akit  
Szó nem butít, fény nem vakít,  
Se rang, se kincs nem veszteget meg.  
Az, aki nyíltan gyűlölhet, szerethet,  
A látszatot lenézi, meg nem óvja,  
Nincs letagadni, titkolni valója.

Tudd meg: szabad csak az, kinek  
Ajkát hazugság nem fertőzi meg,  
Aki üres jelszókat nem visít,  
Nem áztat, nem ígér, nem hamisít.  
Nem alkuszik meg, hű becsületéhez  
Bátran kimondja, mit gondol, mit érez  
Nem nézi azt, hogy tetszetős-e.  
Sem azt, kinek ki volt, és volt-e őse,  
Nem bámul görnyedőn a kutyabőrre  
S embernek nézi azt is, aki póre.

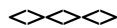
Tudd meg: Szabad csak az, aki  
Ha neve nincs is, mégis valaki,  
Vagy forró, vagy hideg, de sose langyos,  
Tüzet fölöslegesen nem harangoz,  
Van mindene, ha nincs is semmije,  
mert nem szorul rá soha senkire.  
Nem áll szemére húzott vaskalappal,  
Mindég kevélyen szembenéz a Nappal,  
Vállalja azt, amit jó társa vállal  
És győzi szívvel, győzi vállal,  
Helyét megállja mindég, mindenütt,  
Többször cirógat, mint ahányszor üt,  
De megmutatja olykor, hogy van ökle...  
Szabad akar maradni mindörökre.  
Szabadság! Ezt a megszentelt nevet  
Könnyelműn, ingyen ajkadra ne vedd!

Tudd meg: szabad csak az, aki  
Oly áhítattal mondja ki,  
Mint istenének szent nevét a jó pap.  
Szabad csak az, kit nem rettent a holnap.  
Ínség, veszély, kín meg nem tántorít  
És lelki béklyó többé nem szorít.  
Hiába őrzi porkoláb s lakat,  
Az sose rab, ki lélekben szabad.

Az akkor is, ha koldus, nincstelen,  
Gazdag, hatalmas, mert bilincstelen.  
Ez nem ajándék. Ingyen ezt nem adják,  
Hol áldozat nincs, nincs szabadság.  
Ott van csupán, ahol szavát megértve  
Meghalni tudnak s élni mernek érte.

De nem azért dúlt érte harc,  
Hogy azt csináld, amit akarsz,  
S mindazt, miért más robotolt,  
Magad javára letarold,  
Mert szabadabb szeretnél lenni másnál.  
A szabadság nem perzsavásár.  
Nem a te árud. Milliók kincse az,  
Mint a reménység, napsugár, tavasz,  
Mint a virág mely dús kelyhét kitarva  
Ráönti illatát a szomjazó világra,  
Hogy abból jótestvéri jusson  
Minden szegénynek ugyanannyi jusson.  
Míg több jut egynek, másnak kevesebb,  
Nincs még szabadság, éget még a seb.  
Amíg te is csak másnál szabadabb vagy,  
te sem vagy még szabad,  
te is csak gyáva rab vagy.

1945. május 1.



*Cserbik János*

### **Vízözön-történet a tudomány és a Biblia szemszögéből**

*(a Fővárosi Örmény Klub 1999. május 20-i találkozásán elhangzott előadás szövege)*

"Miután tehát Isten az embereket jelekkel intette, megeredt az eső, s negyven napig egyfolytában esett; oly sok víz zúdult le az égből, hogy már tizenöt könyöknyire elborította a földet... Midőn pedig a bárka Arméniában egy hegycsúcson fennakadt, ezt észrevévén, kinyitotta Noé az ajtaját...

Arménia lakosai ezt a helyet a >kimenetel helyének< nevezik, s még ma is mutogatják ott a megmenekült bárka maradványait." írta Josephus Flavius, A zsidók története című munkájában, az i. sz. első században.

Igaz-e a feljegyzés, amely különben összhangban áll a bibliai történettel? Valóban létezett-e a vízözön, a bárka, Noé?

A Biblia szerint a teremtés utáni 1656. évben volt a vízözön, ami az i. e. 2340-es évekre esik. Mózes első könyvének 4-6. fejezetei örökítik meg az emberiség történelmének e napjait. Míg egyrészt nagy mértékű civilizációs fejlődésről számolnak be az írások, ezzel párhuzamosan



jegyzik fel azt az erkölcsi romlást, torzulást is, amely kiváltképpen jellemezte az ún. Őstörténet időszakát. Ezért a vízözön tulajdonképpen az isteni ítélet volt a föld felett, amely a Biblia szerint annyira megromlott, hogy az ember szíve, gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz volt (I. Mózes 6:5).

Talán nem is véletlen, hogy a legelterjedtebb hagyományként tartják számon a vízözön eseményét. A világ minden részében megtalálható, a legkülönbélebb népek ősi írásában. Észak-, Közép- és Dél-Amerika mintegy 130 indián törzsének mindegyike rendelkezik ilyen jellegű hagyományokkal.

Kínában egy ősi feljegyzés szerint, kb. az i. e. 2300 körül egy Fah-le nevű ember, családjával, összesen nyolcan (lásd a Biblia) élték túl az özönvizet. Egy másik kínai hagyomány szerint Nuvah volt a bárka készítőjének neve. A legnyilvánvalóbb bizonyíték a Gilgames eposz, amely 11 közös pontot mutat a bibliai történettel.

Hosszan sorolhatnánk a példákat, de ami legnagyobb részt azonos minden dokumentumban, azt az alábbi vonásokban összegezzük: a feljegyzések egyöntetűen állítják, hogy (1) a vízözön világméretű volt, hogy (2) a túlélők hajóval menekültek meg, hogy (3) az emberiség magja maradt élve, és hogy (4) a pusztulás oka az emberiség gonoszága volt.

Mit mondanak minderről más tudományágak?

A régészet számára például megoldhatatlan rejtélyt jelent az, amikor bizonyos rétegekben olyan leleteket fedeznek fel, amelyek az adott korban még nem léteztek volna. Lehet ez valamilyen fémzszerkezet, vagy egyéb használati eszköz, ami elméletileg akkor még nem létezhetett. Egyrészt maga a Biblia is megválaszolja e kérdést, amikor már a vízözön előtti korban említi a fémöntést, fejlett építészetéről, csillagászatáról, művészetekről, gazdasági életéről tesz említést.

Egy amerikai tudós így ír erről: "Bár vízözön előtti elődeink sok tekintetben a miénkhez hasonló műszaki társadalmakat hoztak létre, némely különbség mégis oly nagy volt, hogy a történészek, és a régészek még most sem ismerik fel a maradványok egy részét." (Rene Noorbergen) Így a vízözön süllyeszthette el mind ezeket a civilizációs nyomokat, amelyek ma előkerülve komoly fejtörést okoznak a tudósok számára, mivel ellentmondanak az emberiség fejlődéséről alkotott XIX-XX. századi elképzeléseknek.

Figyelemreméltóak a földtani kutatások is. Földünk 75%-át üledékes kőzet borítja, van ahol 18 km mélységig. Az ezekben talált állat- és növénymaradványok nemegyszer valamilyen tragikus természeti jelenség nyomait viselik magukon. Dél-Afrikában például 800000 millió hal tetemét találták meg, hirtelen, erőszakos halállal halhattak meg.

Sok más helyen ép állatok tetemét találták meg, ami csak úgy lehetséges, ha váratlanul, légmentesen kerültek a föld alá. A Sziklás hegység, vagy akár az Alpok is tengeri kagylók és más állatok nyomait hordozza, utalva a vízözönre. A pusztulás teljes volt és hirtelen. Az őslénytan-kutatók értetlenül állnak. A korai élet maradványainak milliárdjai vannak beágyazva az özönvíz utáni szikláiba.

A hatalmas szénmezők szintén bizonyosságul szolgálnak. Ha jól meggondoljuk, hogy 1 méter szénréteg képződéséhez 10 méteres tőzegréteg kell, akkor világos, hogy ilyen mennyiségű növényzetet csak a vízözön mozgathatott meg. Ezt követték azután azok az árvizek, orkánok, földrengések, vulkáni tevékenységek, amelyek a víz visszahúzódásakor tovább formálták a föld

felszínét.

Érdekes feltevéseket forgalmaztak meg arra vonatkozóan, hogy változott meg az éghajlat az özönvíz nyomán. A biblia teremtés-történet leírása utal egy vízpáramennyezetre, amely nemcsak folyamatos és egyenletes csapadékot biztosított, nem eső formájában (lásd I. Mózes 2:6), hanem lehetővé tette azt is, hogy minimális hőmérséklet ingadozás jellemezze Földünket. Ez a jótékony üvegházhatás különösen kedvezett az élővilágnak.

A vízözön nyomán mindez megváltozott.

Létrejöttek a mai felhőrendszerek, évszakok, alapvetően megváltoztatva a földi életfeltételeket.

Ez az Isten-ítélet a Biblia szerint - mint már arra a különböző hagyományoknál is utaltunk - nem a véletlen műve volt. Mózes első könyve 6. fejezetében a megsokasult gonoszság volt az oka. Az emberi fejlődésbe vetett hit, a magabizás és az ebből fakadó istentagadás állt az események háttérében (Jób könyve 22:15). Az emberi élet iránti tisztelet hiánya, az erkölcsi elvek tagadása önpusztító magatartáshoz vezetett minden korban.

Éppen ezért, a Biblia szerint nem a vízözön, hanem az azt előidéző emberi magatartás volt a tragédia, amely miatt elkerülhetetlenné vált a pusztulás.

Érdeemes utána olvasni, hogy Isten nem azonnal pusztította el a rosszat, előbb 120 év haladékot adott az emberiségnek. A vízözön csak akkor következett be, amikor végleg ellenállt az ember a jónak. Ekkor lépett közbe Isten, az élet érdekében.

A Biblia, mint a vízözön-történet legrészletesebb dokumentuma azt is feljegyezi, hogy a katasztrófát megelőző utolsó 120 évben mi történt. Ekkor építette Noé a bárkát. Egy hatalmas úszó házként képzelhetjük el, 150 méter hosszú, 25 méter széles és 15 méter magas volt. Három szintje volt, összesen 9000 négyzetméterrel. Anyaga góferfa, valószínűleg a mai fehértölgy volt.

Nem véletlenül tartják számon Noét a bibliai hithősök között, ha arra gondolunk, hogy ekkora szerkezetet építeni, mindent egy lapra feltéve egy olyan korban, amikor még nem is ismerték az esőt. De ő nem függött az emberi gúnyolódástól, a realitástól, sem a tömegek véleményétől, számára egyetlen tekintély létezett: az isteni kinyilatkoztatás (Zsidókhöz írt levél 11:1).

Miután az állatok "az ő nemök szerint bevonultak (!) a bárkába" (ez kb. 600-800 főbb állatfajt jelenthet, míg bizonyos állatok a bárkán kívül is túlélhették a vízözönt), 40 napos esőzés következett. Ehhez még hozzájárultak a mélységből feltörő vizek.

Ezt 150 napos változatlan helyzet követte, majd 150 nap száradás. Végül a bárka megállapodott az Ararát hegyén, ahonnan Noé hollót, illetve galambokat bocsátott ki, hogy lássa mennyire száraz a föld. Amikor kilépett a bárkából, első tetteként oltárt épített Istennek. Isten a maga részéről egy szivárvánnyal erősítette meg szövetségét az emberrel, és megígérte, hogy vízzel nem pusztítja el többé a földet.

A történetnek itt még sincs vége, hiszen maga Jézus folytatta, amikor a földön járt és egy ízben az emberi történelem végéről beszélt. Így szólt tanítványaihoz: Mivelhogy a gonoszság megsokasodik, a szeretet sokakban meghidegül. Amiképpen pedig a Noé napjaiban volt, akképpen lesz az Emberfiának eljövetele is. Mert amiképpen az özönvíz előtt való napokban ettek, ittak, házasodtak és férjhez mentek, mind ama napig, amelyen Noé a bárkába ment, és nem vettek észre semmit, mígnem eljött az özönvíz és mindnyájukat elragadta, akképpen lesz az

Emberfiának eljövetele is. (Máté 24:12, 38-39.)

Jézus tehát megígérte, hogy a világ bármilyen rossz úton halad is, Ő nem hagyja magára azokat, akik Noéhoz hasonlóan bíznak benne, hanem megszabadítja őket.

Egy kérdésünk maradt még: mi lett a bárkával? A tudománynak nem egyöntetű a válasza. Egyesek szerint a világ bölcsőjének is nevezett Araráton, messze a hóhatár fölött, jégbe fagyva még ma is megtalálhatóak a bárka maradványai, de a kutatást nem engedélyezik.

Ami nyoma viszont van a vízözönnek és a bárkának e kelettörökországi területen, arra a környék település neveiben ráléphetünk...\*

\*(Apobaterion = kikötőhely, Nahicseván = első tartózkodási hely, Temanin = nyolc ember helye, Seron = szétszóródás.)



## **Dr. Vákár Péter Arthur életútja 1879-1958**

**A ma élő örmények** őseinek életéről (a 900-as évek után szétszórta a világban) a történelem először - 1700 körül - Ani városával kapcsolatban tesz említést, akik a perzsák elől menekültek. Majd az oláh vajdák erőszakos hittérítése miatt jöttek át Moldovából Erdélybe és (I. Apafi Mihály alatt) a Vákár-Vakarian ősök Gyergyóban telepedtek le. Az apai ág milliós állami nyereséggel gazdagodva Gyergyó-Szentmiklóson élt (akiknek unokái templomoknak donátorai lettek). Vákár Lajos, Görgey ellen tiltakozásul, fia anyakönyvébe utólag az Arthur név mellett a "Péter" beírását követelte.

**A Szárhegyen született** Vákár Máriával 1907. augusztus 11-én kötött házasságot, melyből 6 fiú született. (A Vákároknak 1718-ban közös ősük volt.) Édesanyja: Frunkutz Zsuzsa volt. Vákár Péter Arthur a Milleneumi időben, az ellenzéki Erdélyben, mint "garabonciás diák" szónokolt, politizált, s így a 8 középiskolát 9 helyen végezte el, gr. Majláth Gusztáv püspök jóvoltából, majd Kolozsváron doktorált. Színiakadémiát is végzett. Több színdarabját előadták. Kortes beszédeinek segítségével Sümegi Vilmost, Gyergyószentmiklós országgyűlési képviselőjévé választották.

Nagy része volt a CSÍKVÁRMEGYE című lapjával Szentmiklós thj. sz. kir. várossá emelésében. *(Törvényhatósági jogú város szabad királyi várossá emelésében - a szerk.)* Pályafutásán, az integer-Magyarország keretében - mint Kossuth-párti - a gyűlöletmentes Erdély ügyét szolgálta. Ezért a kivégzése elől, 1918 decemberében (Mániu Gyula osztálytársának menlevelével) Budapestre utazott és 1945-ig a fővárosban - fizetést el nem fogadásával - szolgálta országát és Erdélyt.

**Bethlen István** rajongójaként politizált, - Hankó Elemérrel együtt, a Menekültügyi Hivatal befolyásos vezetőjeként - a menekültek tízezreit hajlékhoz juttatta. Önzetlen magyarságáért - elsőként - kapta meg a kormányfőtanácsosi címet. Ebben a méltóságában a magyar-amerikai kapcsolatot jó 10 éven át szolgálta. Deputációval 1928-ban megjárta Amerikát. Kossuth-szobor küldöttséggel New-Yorkban, Pittsburgh díszpolgáraként Rooseveltnél járt, aki kijelentette: "Magyarországnak helye van a nap alatt." "Justice for Hungary".

**Publicistaként** 1916-ban Konstantinápolyban tájékozódott és magyar örmény hűségével, a török

deportálás kérdésében elfogulatlan álláspontra bírta az országgyűlés képviselőit.

Akkor, az Egységes-párt vacsorái keretében, a Hangli-sörözőben - független és nyílt egyéniségével - széles körben mindig szívesen látták, s az összes politikai nagysággal érintkezett. Purifikáló nézeteit nem rejtette véka alá. A Kisgazdapárt elnökével, Gaál Gasztonnal szívélyes barátságban volt. Nagybaconi-Nagy Vilmos, Bartha Albert, Ugron Gábor, Urmánczy Nándor, Désy Zoltán, Bónis Páter (a frankhamisítás egyik alakja) politikusokkal őszinte kapcsolatokat tartott fenn. Kossuth nyomában (mint "Bethlen jobb keze"), tisztelője volt Apponyi, József fhg, Teleki Pál szellemének.

A Magyar Nemzeti Múzeum Hírlaposztálya anyagának sokszoros gyarapítója volt. A lengyel emigránsokat, az 1942/45-ben rászorulókat a Menekültügyi Hivatal után is támogatta és vendégül látta.

**A második világháború** befejezése számára is befejezte (a nagystílusúen vívott) színes emberi reneszánszát. A nyilasokat emberségesen helyükre utasította és személyiségének súlyával a zsidókat védte-mentette. - A kitelepítés, a meghurcolás előjelei 1945-ben mutatkoztak, s - a budapesti katonai parancsnokság által kiállított "szabadmozgás" okmánya ellenére - a fővárosi életet szülőföldjével cserélte fel.

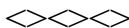
Gyergyószentmiklóson haláláig írt. Posztumusz iratainak eszméi olyannyira előrelátó gondolatok, hogy azoknak közlése ma sem volna kívánatos.

**Egy gyergyói székely**, aki mellettem állott a temetésen, Édesapán sírja fölötti beszédében így vallott:

"...te magyarabb vótál mint mű, mer örménynek születtél..."

Budapest, 1999

Vákár Tibor



### ***Ötéves a szamosújvári Czetz János cserkészcsapat Tizenöt kiscserkész ígerte: "jó leszek..."***

Helybeli magyar vállalkozók, az RMDSZ, a Téka Alapítvány, a Református Nőszövetség és több magánszemély támogatásával vasárnap sor került a szamosújvári 51. számú Czetz János cserkészcsapat ötödik, ünnepélyes fogadalomtételére és - újítására. Az ünnepségen részt vettek a Kolozs megyei körzet cserkészcsapatok közül a 25. számú Báthory István, a 29. számú Hunyadi Mátyás, a 49. számú Reményik Sándor Öregcserkészcsapat, a 81. számú Makkai Sándor, valamint a zilahi 84. számú Fábián Béla cserkészcsapatok.

A város számára rendkívüli jelentőséggel bíró rendezvénysorozat délelőtt tíz órakor a kolozsvári ferences ifjúság gitármiséjével kezdődött a Ferenc-rendi templomban.

Ezután az örmény katolikus temetőben a 120-nál több résztvevő lerotta kegyeletét **Gabányi János** cserkészvezető tanár, az egykori Czetz János cserkészcsapat megalapítójának sírjánál. **Lapohos András** és **Csортán Márton** emlékezett a hajdani cserkészvezető életpéldájára.

A **Kasza Antal** vezette városnézés, majd Emmaus-házi közös ebéd után következett az ünnepélyes fogadalomtétel, illetve fogadalomújítás a református templomban, amit istentisztelet követett. Az estét szintén a református templomban megejtett zenei műsor zárta, melynek vendége **Márk Attila** brassói gitárművész volt.

Az ünnepséget fokozott érdeklődés kísérte, a rendezvényen részt vett Gabányi János felesége és leánya, **Kabai Ferenc** református lelképásztor, RMDSZ-képviselő.

*Kerekes Edit*

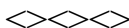
*(Utánnymás a "Szabadság" c. kolozsvári lap 1999. V. 20-i számából)*

**Raff László** csapatvezető irányításával ez alkalommal tizenöt kiscserkész tett ígéretet - tudtuk meg **Kasza Tamástól**, a szamosújvári cserkészcsapat egyik vezetőjétől - tizenegy próbaidős cserkész tett fogadalmat, ugyanakkor huszonnégyen újították fel - mint minden esztendőben - fogadalmukat.

Ezúton is szeretném külön megköszönni az öregcserkészeknek azt a sok jót és kedvességet, amellyel a cserkészcsapat újjáalakulása óta eltelt öt év alatt elhalmoztak, valamint a fogadalmatételt követő gazdag ajándékot: kulacsot, cserkészszubbonyt, az 1920-1948 közötti magyar cserkész történelemről szóló könyvet, próbaidős cserkészkötetet, az aradi vértanúk emlékkönyvét, dalos kazettát nyomtatott szöveggel regőscserkészek részére, svájci tájoló (iránytűt), cserkészgombokat és emellett a magyar cserkészek megkülönböztető jelét - árvalányhajat.

*Balázs Orsolya*

*Sallai Enikő*



**1989. június 16.**

Soha ilyen szavazást! A tömeg csendes, a szemekben könnyek. Nemzetiszín és fekete zászlók. A kezekben virág. Sok-sok virág. A ravatalon a kommunisták koporsói felett mintha lebegne, a nemzet koporsója. Rajta csonka zászló. A gyűlölt címer helyén lyuk, mint '56-ban... Jelkép.

Már 8 órakor kezdődik a különös szavazás. Végláthatatlan sorokban jönnek a Városliget és a környező utcák felől az állampolgárok és leteszik voksukat a ravatalra. Szó nélkül cipelik az elmúl 45 év fájdalmát és megalázottságát. A tört gerinceket, az elhurcolt apák, férjek, gyermekek szétszórt csontjait. A csengőfrászos éjjeleket és kilátástalan nappalokat.

Ősz hajú, nagybajuszú férfi válik ki a tömegeből. Botra támaszkodva is nehezen jár. A virágot odaadja az egyik rendezőnek, a többi tétován nézi, mit akarhat még? Letérdel, öreg feje lehajlik. Egy pillanatra megnyílik az idő: negyvennyolcas honvéd Kossuth ravatalánál?!

Nevek... Bakos Gyuláné, Salaber Erzsébet darukezelő, kivégezték 1958-ban, élt 28 évet. Bajdik Sándor földműves, kivégezték 1960-ban, élt 29 évet. Goór László munkás, kivégezték 1957-ben, élt 23 évet. Mansfeld Péter ipari tanuló, kivégezték 1959-ben, élt 18 évet. Onastyák László segédmunkás, kivégezték 1958-ban, élt 20 évet.

Mint súlyos kövek, hullanak a tömegre a szavak. Háromszázszor hangzik el, kivégezték... élt... És még hány név fekszik temetetlenül a néma tömeg szívében? Hány ezer és ezer, akiket nem '56 után gyilkoltak meg, hanem '45 óta büntetőtáborokban, börtönökben tűntek el. Hánynak őrzi konzervált tetemét az Északi Sarkkör örökké megfagyott földje. Hányat várnak még mindig vissza és hányan maradnak az örök feledés birodalmában, mert már azok sem élnek, akik emlékezhetnének.

Beszédek, rövidke, vádolóak. De a vádlóknak nincs hitelük, hisz mielőtt saját fejükre hullott a csillagjuk, ők segítettek emelni és akkor nem látták, hogy sarkai eleven testekbe fúródnak. Akkor azt hitték, ők is vele emelkedhetnek az élő hús-hekatombák fölé. A tömeg némán hallgatja őket. Csak akkor tör fel a hang, amikor a kezek élő láncot alkotva összekulcsolódnak és együtt mondjuk: esküszünk... fogadjuk...

És nem fogy el a virág, nem lehet a füzér végét látni. Harangszó, autókürtök, egy percre megáll az élet. Bontják a ravatalt. A koporsót nem kezek, de virágok viszik. Már fél három és még mindig jönnek a virágok. Elborítják a Hősök sírját, a királyok szobrait, a lámpaoszlopokat. 1989. június 16-án szavazott Budapest népe.

r. Kövér Ilona



## Mi van az Orlay utcában?

**Megpróbálunk tényeket felsorolni. Nem véleményeket. Kérjük Olvasóinkat, vonjanak le adandó következtetéseket. Előre kérünk mindenkit, hogy a későbbi időpontban kitűzendő egyházközségi választásra nagyon figyeljenek oda!**

Május 29-én, szombaton Budapesten járt a bécsi Mechitarista Kongregáció küldöttsége **Paulus Kodjanian** generális apát úr vezetésével.

A küldöttség tagjaként jelen volt **Vahan Hovagimian** atya is, a budapesti Örmény Katolikus Egyházközség plébánosa.

A küldöttség tájékozódott az Orlay-utcai plébánia körüli helyzetről, találkozott a magyarörménység képviselőivel, valamint az Örmény Katolikus Egyházközség felettes egyházi szerveivel.

A látogatás első, közvetlen következménye, hogy a június 5-ére kitűzött egyháztanácsi választást elnapolták.

### A háttér

(Idézet az ARARÁT c. lap 1996/22. számából)

**Örömmel tudatjuk, hogy az Örmény Katolikus Közösség a "Magyarországi Katolikus Egyházközségi Képviselőtestületek Szabályzata" szerint megválasztotta Egyházközségi Képviselőtestületét, melynek a megbízása öt évre szól, tagjai munkájukért ellenszolgáltatásban nem részesülnek:**

**A képviselőtestület tagjai: Avanesian Gurgenné, Karapetian Karine, Göcseián Antalné, Dr. Moldován Kristóf, Diramerján Onnig, Simon J. Záven, Dr. Szám László, Balabanian Hartioun, Károlyi Jánosné, Nazarjan Hamlet, ifj. Göcseján Antal, Aján Andrea.**

A híradást aláírta (az ugyanezen híradás szerint első rendes ülését 1996. IX. 23-én megtartó), említett Egyházközségi Tanács pénztárosa, dr. Moldován Kristóf.

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása tiltakozott az ellen, hogy hallomás szerint folyó év június 5-re egyháztanácsi választást tűztek ki. Az előző, vitatható választás következtében az Orlay utcában olyan egyháztanács működött, amelynek - mint erre nemrég fény

derült - a Kánonjog szerint kötelező, püspöki kinevezése (nominatio) nem történt meg.

Pedig az előbb idézett ARARÁT beszámoló éppen a Magyarországi Katolikus Egyházközségi Képviselőtestületek Szabályzatára hivatkozott, amely a Corpus Iuris Canonici /Kánonjog/ alapján áll. És abban írva vagyon, ami írva vagyon: **megyéspüspöki kinevezés nélkül** az egyháztanács nem létezik.

De ki akar itt a római pápa fennhatósága alá tartozni? Százvalahányan vélhetően nem, hiszen új egyházat alapítottak. (Erre még visszatérünk.)

Egyesek talán furcsának találják, de az Egyházjog logikus... azt is kimondja például, hogy aki más egyházat alapít, az automatikusan kizáródik a Katolikus Egyházból: exkommunikálja önmagát. És azt is mondja az Egyházjog, hogy egyháztanácsi tag csakis megkeresztelt, feddhetetlen életű... és természetesen olyan ember lehet, aki az Egyház tagja.

Vagyis nincs **exkommunikatio** alatt!

Létezik a Fővárosi Bíróságon egy ügyirat 7.Pk. 60.889/1998. szám alatt. Ez egy új egyház, a **Magyarországi Örmény Egyház** bejegyzésének okirata, amelyet 124-en írtak alá. (Az érvényes magyar törvény szerint száznál több fő szükséges egy új egyház bírósági bejegyzéséhez.)

A másolat pecsétje: "Igazolom, hogy ez a teljes másolat a Fővárosi Bíróságon 7. Pk. 60.889/1998 szám alatt iktatott ügyirattal megegyező. Bpest, 1999 június 1."

Az ügyirat Nyilatkozatot és 124 aláírást tartalmaz.

## Új egyház?

Ha korábban létezett volna "Magyarországi Örmény Egyház", nem kellett volna minimum száz aláírással támogatva bejegyeztetni a bíróságon. De tudjuk, ilyen egyház eddig nem létezett. Ki, miért, milyen elvekre alapozva hozta létre?

A bíróságon iktatott dokumentumok szerint az új egyház alapszabályát 1998 augusztus 2-án, alakuló ülésükön fogadták el, október 4-én módosították.

Megválasztották az egyházközségi tanácsot is:

elnök - dr. Moldován Kristóf,

elnökhelyettes - Avanesian Alex és dr. Peltekian Aram,

jegyző - Simon J. Zaven,

aljegyző - dr. Garaguly István,

pénztáros - Göcseján Antalné,

önkormányzati és egyházi összekötő Rudas Valéria,

gazdasági gondnok - Nazarjan Hamlet és Penyásko Imre,

számvizsgáló bizottság - dr. Szám László és ifj. Göcseján Antal,

lelkipásztori bizottság - Károlyi Zsaszmen és dr. Zakariás Richárd,

egyházi szóvivő - Hutterer Ingrid.

Vidéki képviselők - Sólyomvári György, id. Aján Gerő, dr. Malhazián Armen.

Az új egyház alapszabályának IV. fejezetében ez olvasható:

"Az egyház vállalkozási tevékenységet folytathat, vállalatot alapíthat, gazdasági társaságot hozhat létre, intézményeket működtethet (...), az egyház céljára használt épületet jogosult részlegesen

hasznosítani, temetőt fenntartani." Tovább: "Az egyház vagyona az egyház más egyházzal való egyesülés, szétválás esetén a jogutód egyház tulajdonába kerül."

*Tehát egyesülünk, szétválunk, újabb egyházat alapítunk, létre hozzuk az egyház egyházának egyházát, jogutódlunk, a vagyont pedig (templom, könyvtár, múzeum), ami nem a "miénk" volt, hanem elődök által minden magyarországi örménykatolikusé, vagyonjogilag pedig a Katolikus Egyházé... - hát azt a vagyont, azt bizony, visszük magunkkal. Addig alakítgatunk és jegyeztetgetünk be, amíg sikerül elkamuflálni mindent.*

Néhány, lényeges megjegyzés a névsorral kapcsolatban:

**Az új egyház bejegyzését támogató 124 aláírás között id. Aján Gerő neve nem szerepel. Ő nem egyházalapító. Vélhetően tudta nélkül "megelőlegezték" neki az új egyház vidéki képviselő tisztségét.**

**Az új egyház egyházközségi tanácsának névsora számos egyezést mutat az 1996-ban létrehozott örmény katolikus plébánia egyháztanácsának névsorával. (Tessék összehasonlítani!)**

Ismételjük: aki új egyházat alapít, automatikusan kizárja magát a Római Katolikus Egyházból, ily módon egyháztanács tagja sem lehet.

**Az új egyház bejelentett székhelye: Budapest XI. Orlay utca 6., vagyis a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség....**

Még egy idézet az ARARÁT 1996/22-es számából, dr. Moldován Kristóf tollából:

***"A Gazdasági Bizottság felel az egyházi törvények és a gazdasági törvények betartásáért, továbbá gondját viseli az egyházi vagyonnak, irányítja az egyház pénzügyi gazdálkodását. "***

Bárcsak...! De az említett - amúgy, egyházjogilag nem létező - egyháztanács pénzügyi, gazdasági tevékenységét ellenőrizni nem lehetett.

Végezetül ismét egy idézet a Magyarországi Örmény Egyháznak a Fővárosi Bíróságon 7. Pk. 60.889/1998. szám alatt bejegyzett alapszabályából:

V. fejezet, 4. pont:

***"A vallási felügyeletet a bécsi mechitarista egyház látja el. A bécsi felekezet és a Magyarországi Örmény Egyház vezetősége folyamatosan tartják a kapcsolatot és konzultálnak. Bécs részéről a jelenlegi vezető P. Vahan Hovagimian."***

**Kérdés, hogy mindig, mindenki tud-e arról, ha valaki, valamikor és valamire hivatkozásul használja a nevét?**

**Egyáltalán: mi ez az egész?**





## Kedves Olvasóink!

Ismételten kérjük: írják meg véleményüket mindazokban a kérdésekben, amelyek a magyarörmény közösséget érintik.

Szeretnénk, ha az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzeteket Önök írják.

A beküldött írások, levelek mellett jelezzék, nevüket adják-e a közléshez, vagy csak "név és cím a szerkesztőségben" jelzést kívánnak.

**Várjuk leveleiket, írásaikat'.**



## Ugyanaz. Sokadszor

"Persze: az embernek arról kell beszélnie és írnia, tanítania, amit a legjobban ismer. És én életem most már majd háromnegyedét Amerikában éltem le amerikai családdal, amerikaiak között. S ezen felül: ez a könyv nem magyar, hanem angol stílusgyakorlat. Már hosszú évek óta nemcsak angolul írok, hanem angolul gondolkodom, sőt angolul számolok, és többször angolul álmodom; ugyanakkor magyarul érzek és imádkozom, de az utóbbi igazán privát ügy. Ami nem privát, az az ember munkája és írása."

*(Magyar Nemzet 1999. június 5. John Lukacs előadása a Magyar Tudományos Akadémia szervezésében az "Évek..." című könyvének szentelt beszélgetésen.)*

**"Vagy ötvenéves voltam, amikor hirtelen ráészméltem a kettősségem lényegére, hogy Magyarország a hazám, Amerika az otthonom, hogy Magyarország az anyám, s Amerika a feleségem."**

John Lukacs okos, tisztességes szavai eszünkbe juttatják: ahhoz, hogy a kettős kötődést, a kettősség lényegét valaki megértse, szemmel láthatólag intelligencia és működő lelkiismeret kell. Persze, (azok figyelmébe, akik nem egészen vannak tisztában a magyar nyelvvel): a "kettősség" nem "kétkulacsosságot" jelent.

Június 4-én, pénteken, a Zuglói Örmény Kisebbségi Önkormányzat által a Világosító Szent Gergely tiszteletére rendezett ünnepségen a következő kijelentést hallottuk:

"Az örmény diaszpóra megmaradásának két feltétele: az örmény nyelv és az örmény ortodox vallás megőrzése." (Nem félreírás: "örmény ortodox vallás" hangzott el. Meg a nyelv. Persze, a mi, magyar kultúránkban is van ilyen, ismert mondás: nyelvében él a nemzet. Valóban, nyelvében él a nemzet ott és akkor, ahol és amikor...)

De **melyik** nemzet? És hol? És mikor?

Veszélyesek a különféle körülményekre alkalmazott szentenciák. Bizonyos-e, hogy valamely közkeletű megállapítás **mindig, minden környezetben** érvényes?

Melyik agresszió rosszabb? Az-e, ha valakivel elfelejtetik a nyelvet, vagy ha erőszakkal rátukmálják azt? (Esetleg "nyelvi" és "vallási" szempontok miatt kitagadják, elkezdik híresztelni: ő nem is az, ami... Identitásából akarják kitudni.)

Megint és megint visszatérünk az alapkérdéshez.

Aki ugyanis Magyarországon ma az örmény származásúak, magyarörmények körében az

"örmény nyelv és ortodox vallás" kizárólagosan megtartó szükségéről beszél - persze, magyarul - az önmaga alatt vágja a fát.

Végülis egyszerű a kérdés: lehetünk-e a sokszáz éve befogadó magyar nemzeten belül büszkék arra, hogy őseink örmények voltak? Hogy az arcom vonala, az orrom íve, a családi emlékeim, a konyhám, a rokoni kapcsolataim mind **azt** a régmúltat őrzik?

Szabad-e emlékeznünk arra, hogy tudatos tevékenység során, **mindig, mindenhol, minden lehetőséget kihasználva** igyekeztünk a magyarságban érdeklődést kelteni az örménység iránt...? A magyarörmény mindig ébren tartotta a magyarságban az üldözések hírét és elítélését... Mindig felhívta a figyelmet arra, ami örmény vonatkozású, ha vidám, ha szomorú volt a dolog... ha földrengés sújtott, ha Aznavour énekelt, ha összekeverték grúzzal-törökkel, ha szovjetnek tartották... megpróbáltunk magyar kultúrájú és anyanyelvű, erdélyi születésű, európai emberként az örményt közeli, becsültnivaló népként ismertetni!

Hangsúlyoztuk: **ezt** a népet **nem** lesajnálni kell a folytonos pogromok miatt, hanem megbecsülni. Mert tett érte eleget, hogy megbecsüljék.

Kiss Ernő és a többi, örmény származású magyar jogász, kereskedő, miniszter, gyógyszerész, író, színész, építész, püspök, képzőművész és hétköznapi ember révén részt kaptunk és **részt is vettünk** a magyar nemzet kínjaiban és örömeiben.

Magyarország és kultúrája - John Lukacs szavaival - nekünk egyszerre az otthonunk és feleségünk. Többségünk nem első-második, hanem tíztizenötödik nemzedékként van itt.

Anyanyelvünk magyar. Tudatunk kettős: őrizzük jövetelemlékét, mint zsidó Babilon vizeinél. **Magyarként** odafigyeltünk az örménységre és Örményországra, akkor is, ha az adott pillanatban államjogilag nem is létezett ilyen nevű ország. Nekünk - és általunk a nem örmény származású magyar környezetünknek - soha nem lehetett bemagyarázni, hogy nincs Örményország, hogy nincs örmény, hogy.. hogy... hogy...

Minek folytassuk? Vélhetően mindannyian tudjuk, miről van szó. Magyarország kellős közepén az általunk is vállalt nemzetet most arról tájékoztatják, hogy nincs más megmaradás, csak a visszaszűkülés... (Vagyis: - hogy jelen számunk egyik témájára hivatkozunk: - Noé látta, hogy leszáll a galamb a szárazulatra, erre fogta magát, visszament, becsukta az ajtót és még most is ott kuksol, a bárkában...?)

Ma, amikor egy ésszel bíró lénynek fel kellene fognia, hogy a megmaradás nem a nemzeti, urambocsá, faji szűkkeblőségről, nem felekezetek agresszív terjesztéséről, hanem az emberségről szól...?

**Hogy senki nem maradhat meg a másik ellenében...?**

Olyan gömbölyű ez a Föld... körbemegy rajta minden, és ha rosszat bocsátottunk útnak, bumeráng módjára körbeszáll és hátulról visszaüt... A lézervezérletű bombák, meg a bankszámlavezérletű globális rablóbandák világában talán mégsem a másik lenyúlása a célravezető.

Tessék már vége felfogni: **van egy ilyen embercsoport**, amelynek magyarörmény a neve, stb., stb... jellemzőit lásd az előző mondatokban. Illenek végre elfogadni. Ez intelligencia kérdése.

Mi nem akarjuk megtéríteni a többi keveset. És a kevesek - Isten, a magyar törvények és a mi segítségünkkel - őrizzék meg anyjuktól tanult nyelvüket, születéskor szerzett bármilyen

felekezetüket.

Kívánjuk és rajta leszünk, hogy sikerüljön.

De ők se akarjanak senkit rearmenizálni.

Hiszen...

Nem lesz az jó, sem Örményországnak, sem Magyarországnak, sem a Magyarországon létező magyarörményeknek, örményeknek, örmény származásúaknak.

Dehát kinek jó? Qui prodest?

*dcs*



## **Gabányi János síremlékénél**

Dézsről jövet a közúton Szamosújvárra érkezve az ortodox temető, majd az örmény katolikus temető következik. Az utóbbi bejáratától balra párhuzamosan a Dézs-Kolozsvár országúttal kb. 40 méterre áll Gabányi János síremléke. Jó lenne itt megállni, elgondolkodni, elmondani egy Miatyánkot.

Gabányi János volt az, aki a kisváros macskaköves utcáit, házait ismerte, és tisztelte a hagyományokat. Tanításában igyekezett viselkedésmintát adni az itt felnőőknek. Hagyományfenntartó tanár volt, jó cserkész. A szamosújvári cserkészcsapat is megemlékezett róla 1999. május 16-án.

De hol vannak már a gyerekkori körmenetek az örménytemplom körül? Gabányi ragaszkodott az örmény katolikus valláshoz.

Jó visszagondolni, visszaemlékezni a múltra... Milyen jó lenne, ha élne - mennyit tudna mesélni...!

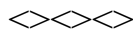
Ő volt a legjobb férj, legjobb apa, a legjobb nagytata, rokon, munkatárs, cserkész, a legjobb...

Következésképpen nálunk mindig a legjobbak halnak meg, mennek el az élők sorából.

Akik ismertük, szerettük, akik hálásak vagyunk érte, örökké fájdalommal és tisztelettel emlékezünk meg róla.

Szamosújvár, 1999. május

*Gabányi János*



## **Dél-Erdélyi körutazás az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület utiterve, 1999**

Részvételi díj: 190 DEM/fő

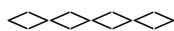
Az összeg tartalmazza a vezetést, a biztosítást, a félpanziót, a szállást és a belépők árát, kivéve a fakultatív programokét és a buszkielutazást.

A buszkielutazás 10.000 Ft, amelyet az EÖGYKE Irodájában lehet befizetni a hivatalos fogadóórán, szerdánként 16.00 - 18.00 óra között, illetve előzetes telefon-egyeztetés alapján.

A buszkielutazás befizetését egyúttal az út leköötésének tekintjük.

A 190 DEM részvételi díj befizetése csak július végétől esedékes!

A túrát a mindannyiunk által szeretett Gyuri bácsi, dr. Szarka György vezeti! Levélcím:  
Transsylvania Info Tour Bt., 3527, Miskolc, Bajcsy Zsilinszky u. 1. II/8., Fax: 06-46-320-478



## Andrew Carnegie és Orbán Balázs - vagyis kinek telefonáljunk?

A rossz hír hozóját megölik – ősi szokás.

Ma a "hírhozó" a közíró, az újságíró. Meg a reklám készítői. Mindannyian abból visznek tejet és kiflit a gyereküknek, amit közreadtak, ami nyilvánosságra került..

Ők a hibásak.

Most azt hirdetik úton-útfélen-metróban: "nekünk telefonálj, ne a mamát hívd!" Idős néni a hirdetés láttán két megállón át morog, és "bezzeg az én időmben"- kezdetű mondatokban szidja a mai világot, a mai erkölcsöket.

- Ezek a magyarok, hülye nép! tör ki végre az eddig érthetetlen morgásból. - Rombolják a családot... "ne a mamádat hívd..." Hát lehet ilyet? Gazemberek... A magyarok csak rombolni tudnak...!

Hm...? Nem úgy vagyunk, hogy legszívesebben csak a rosszat emlegetjük?

Száz éve már, hogy **Andrew Carnegie** az Egyesült Államok leggazdagabb embere volt, acélkirálynak nevezték. Egyszer csak eladta minden részvényét és egyéb emberbaráti, humánus tevékenység mellett hatalmas, világhírű hangversenytermet épített. Ezt máig így ismeri a világ: Carnegie Hall. (Pedig nem is volt eredeti, igazi amerikai, csak amolyan jött-ment: 1835-ben született a skóciai Dunfermline-ban, ahonnan a forradalmi évben, 1848-ban vándorolt ki Amerikába.) De a Hall megnyitásán, 1891-ben Csajkovszkij dirigálta a zenekart...

Ezekután: **Orbán Balázs**. Neki nem volt 320 millió dollárja, csak kevéske apai öröksége - de egy erdélyi báróság...? tudjuk, annyi mint egércincogás a hifi-tornyok árnyékában. Igen ám, csakhogy teljes vagyonát arra áldozta, hogy bejárja és lefényképezze, (majd Keleti, Greguss, Ország és más urakkal megrajzoltassa, végül Ruzs és Morelli urakkal acélmetszetekké alakíttassa) a **Székelyföld leírása** című műve képanyagát. Egyáltalán, az egész, hatkötetes munkát létrehozta, kiadta. (A nyomda és a papír akkor is sok pénzbe került).

A Carnegie Hallban játszott Toscanini. A Székelyföld leírásából számtalan regényében merített Jókai. A magyar kultúrtörténet máig alapvető forrásként használja ezt a hat kötetet.

Andrew Carnegie az emberek javára, a kultúra érdekében hatalmas vagyont áldozott. Báró Orbán Balázs ugyancsak. Igaz, sokkal **kevésbé**, mégis többet, mert **mindent**. Vagyonát, életét, munkáját.

Hátha mégisincs igaza a metróban morgó nének?

De azért... Eléggé büszke-e a magyar báró Orbán Balázsra? Csak feleannyira, mint az amerikai Carnegie-re? Hiszen más tájakon, igencsak fejlett országokban is nap, mint nap szólítja fel a tévelygő fiatalokat a reklám arra, hogy ne a mamájukat hívják telefonon...

Miért ne hívják?

Miért hívják?

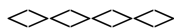
Fog-e a mama **értelmes** erkölcsről beszélni? Megemlíti-e a magyar mama (a Carnegie Hall

mellett) báró Orbán Balázst? (Megemlíti, persze, hogy megemlíti, szinte halljuk, amint ezt mondja: *Látod, gyerek, ne légy olyan hülye, mint a Balázs, az is eltékozolt mindent! Vegyél példát a Carnegie-ről! Az, bezzeg világhírű lett!*

Hát, ha csak ezt hallhatná, ne is hívja a gyereket a mamát...

Igen ám, de akkor válaszoljatok, Andrew Carnegie és Orbán Balázs: milyen számot hívjon a gyerek?

(d.a.i.-fi)



Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat.

Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

**Bankszámlaszám:** Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100792-72594972-00000007

**Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:** 1015. Budapest Donáti utca 7/a. **Postacíme:** 1251 Budapest Pf. 70.

Telefon: 201-101 I, fax/tel: 201-2401.

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

### ***Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek***

***A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa***

*Felelős kiadó:* dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba, *Munkatársak:* dr. Borszéki Béla, Fancsali János, rétháti Kövér Ilona

*Szerkesztőség:* 1251 Budapest Pf. 70. *Tel:* (1) 201-1011 *Fax:* (1) 201-2401